

NECESITATEA REFORMĂRII POLITICII INOVAȚIONALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

***Rodica CRUDU,
dr., lect.univ., ASEM***

The economic globalization have għanged the global economic order, generating new challenges and opportunities. In order to enhance the economic growth, countries have adopted different policies that changed its priorities from fundamental science, new industrial technologies to innovations and societal needs. In the situation when remmitances could not feed on long-run the economic growth in Republic of Moldova, we need a new paradigm for development based on investments, innovation and competitiveness.

Într-un timp foarte scurt, globalizarea economică a schimbat ordinea economică mondială, generând noi provocări, dar totodată și noi posibilități. Republica Moldova nu poate fi competitivă în acest nou context, decât cu condiția să devină mai inovatoare și să răspundă mai eficient necesităților și preferințelor consumatorilor. În condițiile în care remitențele și drept rezultat consumul, nu sunt în stare să alimenteze, pe termen lung, creșterea economică a Republicii Moldova, avem nevoie de o nouă paradigmă de dezvoltare care presupune o creștere inteligentă bazată pe investiții, inovații și competitivitate.

În decursul celor 20 de ani de reforma în Republica Moldova, politicile de stat au suferit o metamorfoză esențială: prioritățile au evoluat gradual de la știința fundamentală și necesitățile militare la tehnologii cheie și industriale. În prezent, se conturează o nouă etapă, accentul fiind pus pe inovații și necesitățile societale în ansamblu. În particular, aceasta este și paradigma de dezvoltare pe care se bazează Strategia de la Lisabona a UE.

Politica inovațională în Republica Moldova a fost concepută inițialmente după modelul de cercetare și inovare de tip sovietic, în care Academia de Științe a Moldovei (AȘM) avea drepturi politice extinse [7]. De-a lungul timpului, aceasta suferă o serie de reforme. În 1992 (30 octombrie) s-a adoptat un nou statut al AȘM prin care se stabilea că aceasta reprezintă „o instituție de stat, cel mai înalt for științific din țară” și este responsabilă pentru realizarea și coordonarea în limitele competenței sale a politicii în domeniul cercetărilor fundamentale. La 29 iulie 1999, a fost adoptată legea nr. 557 privind politica de stat în sfera cercetare-dezvoltare, care, mai târziu, a fost diagnosticată cu câteva „scăpări” ce vizau posibilitatea cofinanțării de stat a activităților de cercetare-dezvoltare desfășurate de întreprinderi și modalitatea de finanțare a cercetărilor în instituțiile de învățământ superior. Având în vedere aceste neajunsuri, precum și rolul politicului în acest sens, legea din 1999 nu a reușit să atingă scopul propus de autorități („stimularea dezvoltării sferei cercetare - dezvoltare prin diversificarea tipurilor de proprietate și formelor juridice de organizare ale subiecților cercetării-dezvoltării”). Astfel în 2004, politica de stat în domeniul cercetare-dezvoltare a fost fundamental revizuită, legile anterioare au fost abrogate și a fost adoptat, prin legea nr. 259 din 15 iulie 2004, Codul cu privire la știință și inovare prin care AȘM a redevenit autoritatea principală responsabilă de toate etapele, componentele politicii (elaborare, implementare, monitorizare, raportare) și de determinarea a priorităților de cercetare.

În 2010, conform ultimului raport INSEAD, Global Innovation Index 2010-2011: Accelerating Growth and Development, Republica Moldova se clasează ca al 39-lea cel mai inovator stat din cele 125 de state luate în calcul, al 4-lea cel mai inovator stat în curs de dezvoltare și al doilea cel mai inovator stat din grupul țărilor cu venit mic spre mediu (după China) [3]. Progresul țării noastre în topul acestui indice este uimitor: a avansat cu 77 de poziții față de anul 2009 (poziția 116) și cu 43 poziții față de 2008 (poziția 82) [3] (în 2010, Moldova nu a prezentat date pentru a fi inclusă în clasament).

Sistemul inovațional este unul complicat, existând relații non-lineare dintre indicatorii de intrare și cei de ieșire. Măsurarea capacității inovatoare a fiecărui stat în lume prin Indicele Global de Inovare (IGI)(Global Innovation Index) este calculată ca media a indicatorilor de intrare (inputs) și de ieșire (outputs) luați în calcul. Indicatorii de intrare și de ieșire, la rândul lor sunt grupați în câțiva piloni precum este reprezentat în figura 1.

În vederea determinării problemelor cu care se confruntă sistemul inovațional în Republica Moldova, identificarea potențialelor soluții ale acestor probleme, precum și delimitarea punctelor forte ale acestuia, în continuare recurgem la analiza fiecărui sub indicator inclus în calcularea IGI.

ANALIZA INDICATORILOR DE INTRARE (INPUTS)

Grupul 1 de indicatori (Instituții) se referă la mediul politic al țării (stabilitatea politică, eficiența guvernării, libertatea presei), mediul regulator (calitatea reglementării, statutul de drept și rigiditatea ocupării forței de muncă) și mediul de afaceri (timpul și costul necesar pentru începerea unei afaceri și marimea impozitelor). În ceea ce privește mediul politic și regulatoriu al țării, Republica Moldova ocupa poziții rezervate, ținând cont de instabilitatea politică existentă în țară (poziția 78) și reforma continuă a sistemului de reglementare a activităților de CD și inovare relatat anterior (locul 91).

Totodată, menționăm că Republica Moldova nu dispune actualmente de o strategie de dezvoltare a cercetării - inovării care să stabilească în mod clar scopurile pe care le are țara noastră în acest sens și care ar fi pârgurile de realizare a scopurilor propuse. Ori, provocările legate de dezvoltarea vertiginoasă a tehnologiilor și științei la scară globală, precum și tendința de integrare europeană impun Moldovei o altfel de strategie care să reprezinte o cale de adaptare la tendințele globale și europene nemijlocit (să asigure o compatibilitate cu Strategia de la Lisabona a UE). Conform AȘM, acest proces va fi demarat în viitorul apropiat și are drept obiectiv elaborarea Strategiei de dezvoltare a cercetării-inovării din Republica Moldova până în 2020 [9].

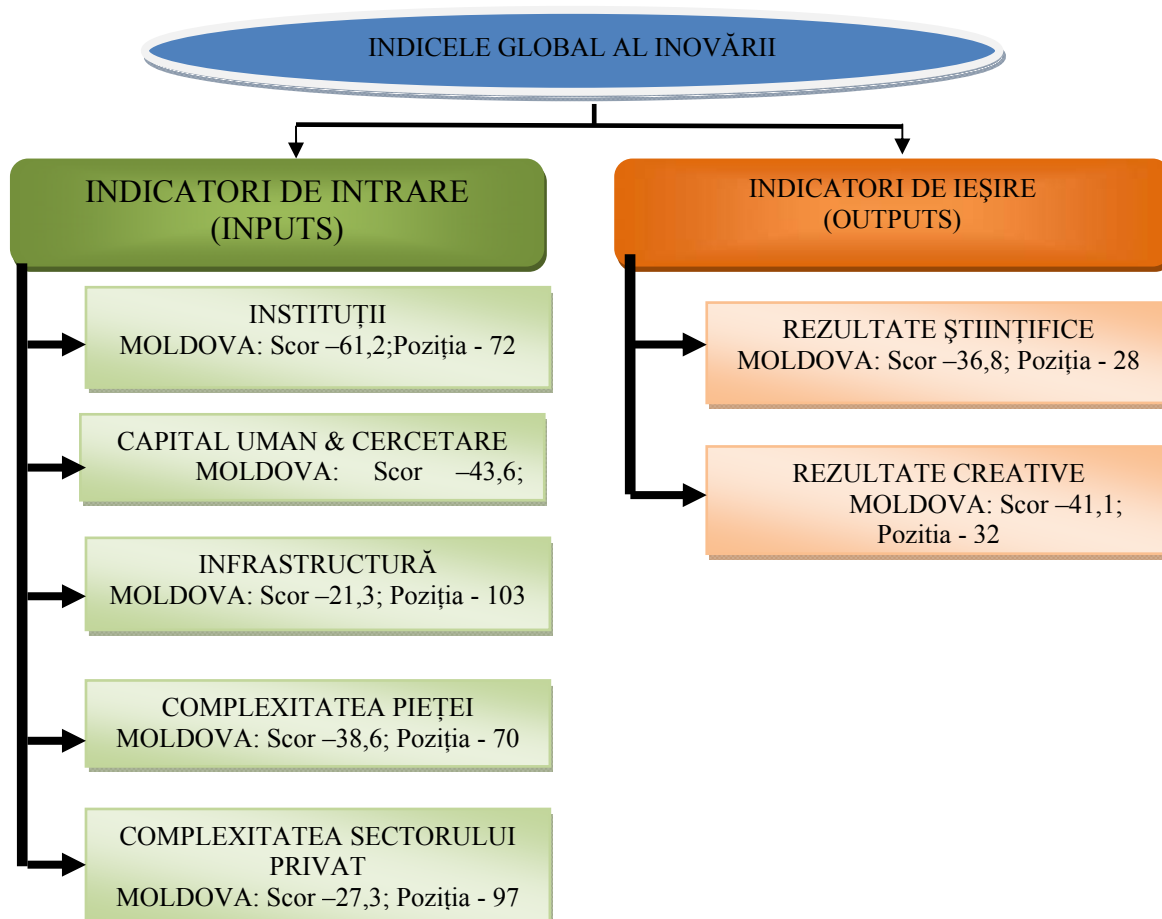

Figura 1. Structura Indicelui Global al Inovării și locul Republicii Moldova la fiecare componentă în 2011

Sursa: Elaborată de autor în baza [3].

Pe de altă parte, reducerea timpului, costului și procedurii de începere a unei afaceri în Republica Moldova a determinat poziționarea țării noastre pe locul 24 și avansarea în clasamentul general al acestui grup de indicatori de la poziția 95 în 2009 la poziția 72 în 2011.

Al 2-lea grup de indicatori (Capital Uman și Cercetare) ia în calcul sistemul educațional primar, învățământul superior și activitatea de CD (numărul de cercetători, cheltuieli pentru C&D, calitatea instituțiilor de cercetare).

Conform raportului INSEAD (2011) [3], Republica Moldova cheltuie suficient de mulți bani pentru învățământul primar în general și raportat la fiecare elev, ocupând poziții de vârf (1). În evaluarea sistemului educațional superior al Republicii Moldova, rata de înrolare a abiturienților este evaluată de către UNESCO [8] la cota de 38,7%, plasând țara noastră pe locul 57 în lume. Numărul absolvenților în științele exacte (matematică, științe și tehnologie) și inginerie sunt cei mai importanți pentru sfera CD. Pe parcursul perioadei de tranziție, Republica Moldova a suferit un declin drastic al înrolării la aceste specialități care au devenit neatractive pentru studenți. Chiar dacă situația s-a redresat moderat din 2005, ponderea absolvenților în științe exacte și inginerie, majorandu-se cu 1 p.p. pe parcursul a cinci ani, Moldova se poziționează foarte rău în comparație cu țările din Europa Centrală (Figura 2), inclusiv în raport cu Romania (care este de fapt liderul între UE-12), dar și cu țările baltice.

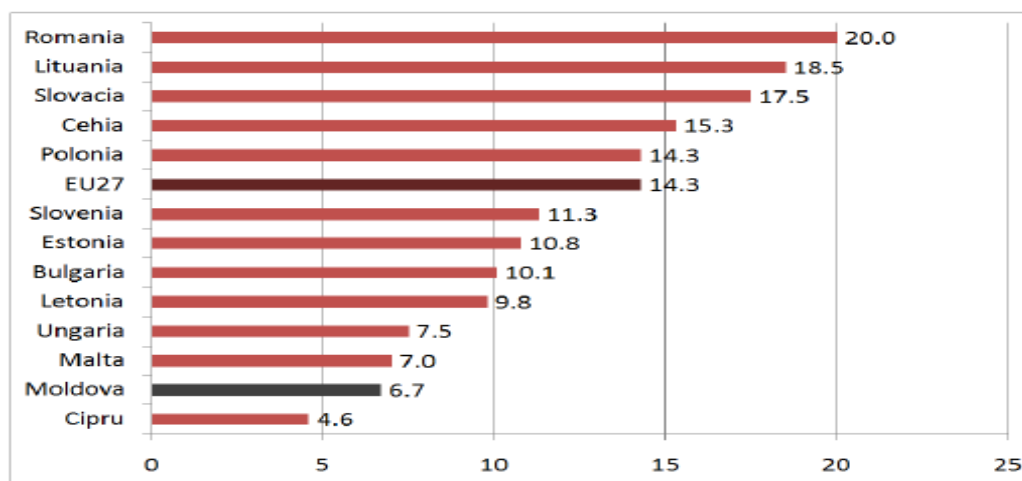

Figura 2. Absolvenți în științe exacte per 1000 populație de vârstă 20-29 de ani, anul 2009

Sursa: EUROSTAT pentru țările UE, BNS pentru Moldova

În general, Moldova se încadrează în nivelul așteptat de cheltuieli în sfera CDI pentru nivelul de PIB per capita (poziția 51). După reducerea drastică de la sfârșitul primului deceniu al tranziției, când cheltuielile pentru cercetare au fost reduse practic în jumătate, din anul 2000 acestea au început să crească lent, cu o majorare semnificativă în 2005, astfel încât în 2008 să atingă 0.69% din PIB. În context internațional, Republica Moldova, pe de o parte, rămâne în urma liderilor la capitolul cheltuieli pentru cercetare – inovare, pe de altă parte, argumentul că pentru dezvoltarea economică durabilă statele trebuie să aloce cel puțin 1% din PIB sau 3% (la nivelul UE) pentru sfera C&D nu este foarte convingător. În realitate, conform Maloney W. și Rodriguez – Claire A. [5, p.68], nivelul optimal de investiții în sfera CD depinde foarte mult de structura economiei respective: cu cât mai sofisticată este economia din punct de vedere a produselor și serviciilor, cu atât mai înalt este și nivelul de finanțare a sferei CD.

Totodată, menționăm faptul că drept pondere în PIB, Republica Moldova (0,6% în 2009) este comparabilă cu mai multe țări membre a Uniunii Europene (UE), ba chiar se apropie de media europeană (0,65%). De asemenea, considerăm oportun de menționat faptul că o sumă impunătoare de resurse financiare străine în sistemul de cercetare - inovare din Republica Moldova parvin din granturi individuale și proiecte bilaterale instituționale. Potrivit președintelui AȘM, GH. Duca, acest volum de resurse

străine totalizează cca 20 milioane Euro, ceea ce ar reprezenta 18 % din volumul de finanțare bugetară pe perioada anilor 2005-2010 [2].

Grupul nr. 3 al indicatorilor de intrare (Infrastructura) face referință la tehnologiile informaționale și de comunicații (TIC), energie și infrastructura generală. Într-o lume în care schimbările sunt foarte rapide și esențiale, accesul și utilizarea TIC joacă un rol important în acumularea de cunoștințe și informație extrem de importante pentru a ține pasul acestor schimbări. În acest sens, Republica Moldova înregistrează rezultate sub mediu, fiind poziționată pe locul 71 din cele 125 de state luate în calculul IGI. Conform Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor și Ministerului Tehnologiei Informaționale și a Comunicațiilor din Republica Moldova, cca 1/3 din populația sunt conectați la telefonie fixă, cca. 89 la sută din populație utilizează telefonul mobil și 40% sunt online (Tabelul 1).

Comparativ cu țările UE, Republica Moldova rămâne cu mult în urma performanțelor chiar și celor mai codășe țări membre, diferența dintre acestea fiind mai mult decât dublă în cazul utilizării internetului în bandă largă fixă.

Tabelul 1. Principalii indicatori de acces și utilizare TIC în Moldova, 2010

Indicatori	Moldova	Bulgaria	Cehia	Letonia	Lituania	Slovacia	Slovenia	Romania	Polonia	Ungaria
Rata de penetrare a telefoniei fixe per 100 locuitori, %	32,5	29,36	20,95	23,63	22,08	20,12	45,01	20,94	24,69	29,82
Rata de penetrare a telefoniei mobile per 100 locuitori, %	88,59	141,2	136,6	102,4	147,2	108,5	104,5	114,7	120,2	120,3
Utilizatori Internet per 100 locuitori, %	40,00	46,26	68,82	68,4	62,12	79,42	70,0	39,93	62,32	65,27
Utilizatori Internet în bandă largă mobilă, %	15,30	140,3	136,6	33,87	5,85	27,08	29,91	17,41	30,97	120,3
Utilizatori Internet în bandă largă fixă, %	7,53	14,7	14,66	19,31	20,58	16,06	24,39	13,96	13,18	19,59
Gospodării cu computer, %	37,00	35,07	64,06	62,78	59,23	72,18	70,46	47,89	69,02	66,41
Gospodării cu acces Internet, %	27,0	30,1	60,5	59,8	60,6	67,5	68,1	42,2	63,4	60,5

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor [4]

Grupul Nr. 4 al indicatorilor de intrare (Complexitatea pieței) vizează situația creditelor, investițiilor și a comerțului și concurenței. La acest grup, Republica Moldova se plasează pe poziția 70 în creștere cu 38 de poziții față de anul 2009, cele mai slabe rezultate înregistrându-le la creditare și dezvoltarea pieței financiare (poziția 104).

Ultimul grup al indicatorilor de intrare (Complexitatea sectorului C&D privat) reflectă numărul lucrătorilor științifici, colaborare în C&D și absorbția cunoștințelor (suma comisioanelor și plăților de redevență pentru obținerea licențelor, importurile de TIC, fluxurile nete de investiții străine directe).

Începând cu 2001 în Moldova s-a înregistrat o creștere a ocupării în domenii intensive din punct de vedere tehnologic și al cunoștințelor, însă ponderea rămâne foarte mică în comparație cu țările UE și care, de fapt, este consecința directă a înrolării joase la specialitățile științelor exacte în învățământul terțiar. Deși numărul de personal în sfera moldovenească de CD a crescut din 2007 până la 2009, ponderea acestora în populația ocupată este foarte mică (0.42% în 2008 față de media UE 1.64%). În același timp, în țările europene circa 57% din personal în CD activează în sectorul public

(guvernamental și universități), iar 43% sunt personalul implicat în diviziunile de CD ale companiilor și o pondere foarte mică în sectorul privat nonprofit.

În Republica Moldova, sectorul privat este desconsiderat în sfera C&D și inovare: în Codul cu privire la știință și inovare se specifică că „statul elaborează, împreună cu comunitatea științifică, politica în sfera științei și inovării” (articolul 55, paragraful 3) și că „politica de stat în sfera științei și inovării se realizează de comunitatea științifică în persoana Academiei de Științe, în conformitate cu politica economică, financiară și tehnico-științifică” (paragraful 6). De asemenea, așa cum menționam anterior, sectorul privat este „privat” de finanțarea de stat a activităților CD. Deci, concluzia rolul sectorului privat în elaborarea unei strategii de dezvoltare a sectorului de CD și inovare este subminat, precum este exclus și interesul sectorului privat pentru rezultatele procesului de CD sau că activități inovaționale pot avea loc și în sectorul privat. Mai mult, absența finanțării private și nicidecum volumul redus al finanțării publice este factorul care explică decalajul Moldovei în ceea ce privește ponderea cheltuielilor totale raportate pentru CD în PIB în raport cu țările europene, dar și nu numai. Prin urmare, accesul sectorului privat la resurse publice pentru cercetare și dezvoltare este foarte important.

Totodată, dorim să menționăm faptul că țara noastră a înregistrat un progres considerabil în indicii de colaborării internaționale (procentul de publicații cu autori din mai mult decât o țară): de la 48,2% în 2001 la 75,9% în 2009.

ANALIZA INDICATORILOR DE IEȘIRE (OUTPUTS)

Grupul de indicatori „Rezultate științifice” ia în calcul astfel de indicatori precum: crearea de cunoștințe (brevete de invenție ale rezidenților, numărul de articole și publicații științifice etc.); impactul cunoștințelor (creșterea productivității, cheltuieli pentru elaborarea TIC etc.) și difuzarea cunoștințelor. Performanțele obținute de Republica Moldova la acest grup de indicatori sunt de-a dreptul impresionante: țara noastră ascendează în 2010 cu 91 de poziții față de anul 2008, ocupând poziția 28. Realizările ce au permis evoluția atât de rapidă a Republicii Moldova în acest clasament sunt expuse în continuare.

Datele privind cererile de brevet, înaintate de rezidenții Republicii Moldova către Agenția de Stat pentru Proprietate Intelectuală (AGEPI), arată o realizare cantitativă relativ impresionantă, în comparație cu numărul populației și dimensiunea economiei. Costurile reduse de înregistrare a brevetelor în țară, explică în mare parte numărul mare de cereri de brevet în Republica Moldova. La sfârșitul anului 2009, erau în vigoare doar 1162 de brevete (doar 31% din brevetele acordate) și doar 282 au avut o durată de peste 5 ani (7% din brevetele acordate și 24% din brevetele valabile) [1, p.60]. Ponderea scăzută a brevetelor în activele companiilor din Republica Moldova (care variază între 0,9% și 4,9%, în dependență de sector și mărimea companiei) sugerează aplicabilitatea scăzută a invențiilor înregistrate. Astfel, deși numărul de brevete solicitate și eliberate este relativ înalt în Moldova, aplicabilitatea și valoarea lor economică pare a fi limitată.

Cât privește numărul publicațiilor, Moldova este plasată pe poziția 43 (din 125 state luate în calculul IGI) după numărul de documente publicate în 2009 revistele științifice din baza de date SCI Imago [6, p.12].

Impactul cunoștințelor acumulate s-a materializat în ridicarea productivității (8,1%) ceea ce a determinat ocuparea locului 4 în clasamentul IINSEAD.

Exportul Republicii Moldova de produse tehnologice avansate, ponderea acestora în exporturile totale de bunuri industriale, s-a menținut constantă din 2005 încoace. În prezent, la acest indicator Moldova se află în urma statelor UE 12, dar depășește

majoritatea statelor CSI, cu 5% din exporturi reprezentând exporturile tehnologic avansate.

Ceilalți indicatori din acest grup nu sunt disponibili pentru Moldova, dar pentru că aceștia sunt puternic corelați între ei, concludem că Moldova nu se plasează favorabil în acest respect.

În ceea ce privește ultimul grup de indicatori de ieșire „Rezultate creative” se poate menționa doar că aceștia vizează intangibilele creative (numărul de cereri de brevet înaintate de rezidenții, numărul de cereri pentru modele de utilitate și marcă depuse de către rezidenți la Oficiul Național și a cererilor pentru marcă prin intermediul Sistemului de la Madrid, TIC și modele de organizare și business) și produsele și serviciile creative (exportul de produse și servicii creative, consumul de produse culturale, filme moldovenești produse, numărul de ziare la 1000 locuitori).

Date disponibile cu privire la acest grup de indicatori în Republica Moldova nu sunt (cu excepția numărului cererilor de brevet expusă anterior), de aceea vor fi excluși din analiza aprofundată a specificului național și comparații.

În concluzie se poate constata că scorul Republicii Moldova, ca țară cu venituri mici spre medii este admirabil. Țara noastră se plasează pe locul 25 în clasamentul regional și pe poziția 39 în clasamentul total al IGI, depășind 14 țări bogate în regiunea sa. Principalele active a Republicii Moldova sunt pe partea indicatorilor de ieșire: avem un sistem dinamic al protecției proprietății intelectuale (Moldova este inclusă în topul celor 10 țări (poziția 7) cu cei mai buni indicatori privind numărul de cereri de brevet înaintate de rezidenții Republicii Moldova către AGEPI; Numărul de cereri pentru modele de utilitate (poziția 4) și marcă (poziția 3) depuse de către rezidenți la Oficiul Național și a cererilor pentru marcă prin intermediul Sistemului de la Madrid (poziția 6); Republica Moldova înregistrează, de asemenea, o creștere puternică a productivității muncii (8,1%), ceea ce a determinat plasarea țării noastre pe poziția a 4-a, precum și a exporturilor de marfuri creative (5,8%), ocupând poziția a 5-a.

De asemenea, consideram oportun de remarcat faptul că datorită performanțelor înregistrate de Republica Moldova, în special la capitolul indicatorilor de ieșire, țara noastră (urmată de Suedia) este prima țară europeană clasată în top 10 privind eficiența inovațiilor (poziția 5)¹.

Cheltuielile relativ înalte și în creștere în Moldova pentru sfera CD deocamdată nu au asigurat rezultate inovatoare și științifice proporționale în acest sector. Principalele cauze ar fi:

- Politica de stat în sfera științei și inovării nu este în mod adecvat evaluată. Până la moment nu există nici un raport care să evalueze progresul sau regresul Republicii Moldova de la aprobarea Codului cu privire la știință și inovare;
- În actualul sistem de organizare a sferei științei și inovării lipsește o separare clară între autoritățile responsabile de formularea, implementarea, monitorizarea și evaluarea a politicilor respective;
- Amalgamul deficiențelor constatate în organizarea instituțională și administrarea sistemului;
- Republica Moldova nu dispune de o strategie de dezvoltare a sferei științei și inovării care să formuleze clar scopurile și prioritățile pe care le are țara în acest domeniu;
- Sistemul de finanțare a activității din sfera științei și inovării face o discriminare în finanțarea membrilor instituționali, de profil și afiliați;

¹ Indicele Global al Eficienței Inovațiilor (Global Innovation Efficiency Index) se calculează ca raportul dintre indicatorii de intrare și cei de ieșire.

- Subminarea rolului și desconsiderarea sectorului privat din sfera cercetare – inovare;
- Lipsa unei infrastructuri adecvate procesului inovațional;
- Lipsa unui sistem de formare a cadrelor destinate economiei inovaționale și lipsa unei gestionări inovaționale competente;
- Lipsa unui sistem de indicatori. Acordul de Parteneriat între Guvern și AȘM pentru anii 2009-2012 (Aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 27 din 22/01/2009), prevede că „AȘM, în comun cu Ministerele de resort, în termen de până la 1 iulie 2009, va elabora metodologia (indicatorii calitativi de performanță) de evaluare a impactului social și economic al investițiilor bugetare direcționate sferei științei și inovării asupra dezvoltării economiei naționale”. Până în prezent nu a fost elaborată o asemenea metodologie. Indicatorii care continuă să fie utilizați sunt în cea mai mare parte cantitativi și destul de superficiali.

În vederea depășirii problemelor identificate, sintetizăm următoarele recomandări:

- căutarea soluțiilor pentru condițiile-cadru nefavorabile inovării. În acest sens, considerăm necesară elaborarea unei strategii de cercetare –inovare care să stipuleze clar direcțiile prioritare ale politicii inovaționale și de transfer al tehnologiilor în țara noastră;
- conferirea conceptului de inovare un sens mai larg și creșterea rolului cercetării-inovării în procesul general de dezvoltare a țării, atât inovarea bazată pe cercetare, cât și cercetarea care vizează modelele comerciale, proiectarea, strategiile de marcă și serviciile care aduc utilizatorilor o valoare adăugată. În Republica Moldova cultura inovării este foarte slab dezvoltată. Inovarea, deși despre acest proces se vorbește mult în diverse surse, nu cuprinde toate segmentele societății. În același timp, economia Republicii Moldova încă nu are capacitatea de a absorbi eficient rezultatele științifice;
- implicarea tuturor actorilor în ciclul inovării: nu doar câteva companii specializate în tehnologii înalte sau întreprinderile mari, ci și IMM-urile din toate sectoarele, inclusiv sectorul public, economia socială și cetățenii înșiși („inovare socială”), fiecare concentrându-se pe propriile atuuri („specializare inteligentă”), în cadrul unui parteneriat. În acest sens, dezvoltarea IMM –urilor inovative prin asigurarea unor condiții favorabile de organizare și dezvoltare a activităților lor, precum și reducerea riscurilor de start-up, reprezintă un prim pas în crearea unei rețele inovaționale naționale;
- consolidarea potențialului inovațional prin creșterea motivației cercetătorilor și inovatorilor, îmbunătățirea procesului de educație prin actualizarea programelor curriculare în dependență de cererea pieței internaționale, armonizarea ofertei educaționale cu cerințele businessului;
- favorizarea cooperării transfrontaliere dintre diferiții actori, care presupune utilizarea și împărtășirea cunoștințelor din toate sursele, aceasta fiind modalitatea din ce în ce mai utilizată pentru dezvoltarea inovațiilor de succes.
- crearea unei rețele inovaționale naționale – parcuri tehnologice și științifice, incubatoare inovaționale, centre de transfer al tehnologiilor informaționale, incubatoare de afaceri, clustere științifico – inovative – precum și crearea unui mecanism de colaborare a științei, educației, inovației, producerii și finanțării;
- elaborarea unui sistem integrat de evaluare (unui set de indicatori) în vederea aprecierii capacității și performanței de inovare a companiilor autohtone

mecanism de evaluare calitativă a rezultatelor proiectelor inovaționale. Lipsesc informațiile privind nivelul activităților de inovare din companii și firme din cauza sistemului imperfect de evidența statistică și contabilă a activității de inovare și costurilor acesteia.

- elaborarea unui mecanism de finanțare a activității inovaționale, inclusiv alocarea mijloacelor bugetare și extrabugetare, a mijloacelor atrase și împrumutate;

În concluzie se poate menționa că în societatea bazată pe inovații și în mod special în creșterea inteligentă, strategiile și politicile dedicate cercetării – dezvoltării – inovării sunt considerate a fi prioritare. Pe măsură ce se depun eforturi pentru controlul deficitului public în vederea redresării finanțelor publice și pe măsură ce se constată că forța de muncă începe să se reducă, RM se confruntă cu diverse provocări ce țin de viitoarea competitivitate a țării noastre, de generarea unei noi creșteri și crearea noilor locuri de muncă, precum și modul în care va fi relansată economia Moldovei. Deci, competitivitatea Republicii Moldova, capacitatea acesteia de a crea locuri noi de muncă pentru a le înlocui pe cele pierdute cu ocazia crizei și, per ansamblu, viitorul standard de viață, depind de capacitatea țării noastre de a stimula inovarea în domeniul produselor, serviciilor, modelelor și proceselor sociale și comerciale și a implementa tehnologiile informaționale în diverse activități ale economiei naționale.

Deci, singurul răspuns este o creștere inteligentă ori o creștere economică care pune accentul prioritar pe educație și formare profesională, cercetare – dezvoltare – inovare, utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicații, investiții și competitivitate în toate activitățile umane în vederea abordării celor mai mari provocări cu care se confruntă societatea de astăzi. Ori aceasta creștere inteligentă poate fi atinsă printr-o "strategie inovațională" care poate să înzestreze societatea moldovenească cu un nivel sporit de competitivitate.

Bibliografie:

1. Badir Iu., Cravenco R. Integrarea activelor nemateriale în bunurile corporative, *Intellectus* 1/2009, p.59-61.
2. Duca Gh. Sugestii privind eficientizarea managementului sferei științei și inovării. *Ziarul Săptămâna*, nr. 12 din 25.03.2011
3. INSEAD. *Global Innovation Index 2011: Accelerating Growth and Development*, 381p.
4. ITU. ITU ICT EYE 2010 (http://www.itu.int/ITU_D/ICTEYE/DisplayCountry.aspx?code=MDA#jump)
5. Maloney William and Rodriguez-Claire Andres, “Innovation shortfalls”, Policy Research Working Paper 4283, World Bank, July 2007.
6. Popa A. *Cercetare, Dezvoltare și Inovare în Republica Moldova: Probleme și Opțiuni*. Expert-Grup. Chișinău, 2011.
7. Statutul provizoriu al Academiei de Științe a RSSM din 12 decembrie 1990, aprobat de Guvernul RSSM la Adunarea Generală a Academiei.
8. UNESCO Institute for Statistics, *UIS online database (2000–10)* (<http://stats.uis.unesco.org>)
9. http://asm.md/index.php?go=noutati_detalii&n=4057&new_language=0